

58 לה להטמא בטומאת נדה אף בימים אלו. ואם אכן הסתפק התנא
 59 בדרשא זו, היה לו לחשוש שמא אין לה ימי טהרה כלל,
 60 ולטמאותה בתוך שבועיים ללידתה גם בלא ראיית דם כדן
 61 יולדת, וגם לאחר מכן אם תראה דם כדן נדה. מסיקה הגמרא:
 62 קשיא – אכן קשה מהמשנה גם על רב שיזבי, שכן משמע מדבריה
 63 שאינה דורשת כלל את הדרשה האמורה.
 64 הגמרא מביאה סיוע לדברי רבי אמי מדברי הברייתא: **אמר רבא**
 65 **תניא בנותיה דרבי אמי** שאמר בבכור טומטום שנקרע ונמצא זכר,
 66 שאינו נוטל פי שנים בירושת אביו. שכן שנינו בברייתא, ממה
 67 שנאמר בפרשת בכורה 'והיה ה' משמע שדווקא מי שניכר
 68 משעת הויה (לידה) שהוא בן נוטל פי שנים, ולא טומטום שנקרע
 69 ונמצא זכר. וכן ממה שנאמר שם 'בכור' משמע שדווקא בכור
 70 ודאי נוטל פי שנים ולא ספק.
 71 מבררת הגמרא: **בשלמא** בן ולא טומטום, הוא דרבי אמי,
 72 שאפילו אם נקרע ונמצא זכר אינו נוטל פי שנים. **אלא** 'בכור' ולא
 73 **ספק**, **לאפוקי מאי** – ממה באה הברייתא להוציא בדבריה אלו,
 74 הלא פשיטא שאינו נוטל פי שנים עד שיביא ראיה שהוא בכור.
 75 משיבה הגמרא: הברייתא באה **לאפוקי** מהדין **דרבי רבא**. **דרבי**
 76 **רבא**, שתי נשים של אותו אדם **שילדו שני זכרים במקבא**, ואין ידוע
 77 מי מהם נולד ראשון והוא הבכור, ואחר כך נולד לאדם זה בנים
 78 נוספים, **ביתין שני בנים אלו תרשאה זה לזה**. כלומר האחד מרשה
 79 לשני לתבוע את חלק הבכורה אם אכן הוא של המרשה, על ידי
 80 שהוא מקנה לו חלק זה. ומעתה יכול זה שקיבל מאחיו את
 81 ההרשאה לתבוע את חלק הבכורה משאר האחים. שכן ממה
 82 נפסק, אם הוא הבכור הרי לו משפט הבכורה, ואם אינו הבכור
 83 אלא אחיו, הרי הוא בא מכח אחיו.
 84 ואף שכן נראה ממכר, דורשת הברייתא ממה שנאמר 'בכור',
 85 שלא כן הוא. אלא גזירת הכתוב היא, שכל שאין ידוע עליו בשעת
 86 לידתו שהוא הבכור, אינו נוטל פי שנים. ואם כן אינם יכולים
 87 לתבוע פי שנים על ידי הרשאה בטענת ממה נפסק, שכן בתורת
 88 ודאי אין לאף אחד מהם דין בכורה.
 89 הגמרא מביאה שאף רבא חזר בו: **אמר ליה רב פפא לרבא בשעה**
 90 **שדרש את דרשתו האמורה**, איך אתה אומר כן, **והא שלח רבין**,
 91 **דבר זה ששנינו בברייתא** 'בכור ולא ספק', **שאליתי את פירשו לל**
 92 **רבתי, ולא אמרו לי דבר**. **גרם דך אמרו משום רבי ינאי**, אם בשעת
 93 לידתם הוכרו מי מהם הבכור ומי הפשוט, ורק **לבסוף נתערבו**
 94 **ונשכתב מי הוא הבכור**, הרי הם **ביתין תרשאה זה לזה**. שכן
 95 באופן זה ודאי שלאחד מהם יש דין בכורה, שהרי בשעת לידתו
 96 היה ידוע שהוא הבכור, ועל כן יכול האחד לתבוע את חלק
 97 הבכורה על ידי הרשאה מהשני, כי ממה נפסק הוא של אחד
 98 מהם. אבל אם לא הוכרו מעולם, וכבר משעת לידתם לא היה
 99 ידוע מי הוא הבכור, אין **ביתין תרשאה זה לזה**. שכן אפילו זה
 100 שהוא בכור אין לו דין בכורה, מאחר שדרשו ממה שנאמר 'בכור'
 101 **שצריך שיהיה ניכר משעת לידתו**, ולפיכך לא תועיל להם
 102 הרשאה. וכששמע רבא את הדברים, **הרי אוקי רבא אמורא עליה**
 103 **– חזר והעמיד מתורגמן לפניו ודרש, דברים שאמרת לי לבם**,
 104 **שלעולם הם כותבים הרשאה זה לזה, פקעת הן בידי**. **גרם דך אמרו**
 105 **משום רבי ינאי**, הוכרו ולבסוף נתערבו, **ביתין תרשאה זה לזה**. לא
 106 הוכרו, אין **ביתין תרשאה זה לזה**.
 107 הגמרא מביאה ספק בנאמנות האב על בנו: **שלח ליה בני אקרא**
 108 **דאנקא וכפר שעומד בגאס** לשמואל **ילמדנו רבינו**, **היו מוחזקין על**
 109 **פי קול בן זה שהוא הבכור**, ואמר **אביו על בן אחר** 'בכור הוא', מהו.
 110 שכן הלכה בידינו שהוא נאמן לומר על בנו שהוא בכור,
 111 והסתפקו האם נאמנותו זו היא גם נגד מה שהחזקנו על פי קול, או
 112 שאינו נאמן במקום שחזקה זו מכחישתו. **שלח ליה שמואל, ביתין**
 113 **שני בנים אלו תרשאה**

1 **אמירא אמר**, טומטום שאינו בכור אלא פשוט שנקרע ונמצא זכר,
 2 **אף אינו מקטע חלק בבכורה**. שאם הם שלשה בנים, בכור ופשוט
 3 ואותו טומטום, והניח להם אביהם תשעה מנים, נוטל הבכור
 4 שליש מהם ושהם שלשה מנים לחלק בכורתו, כאילו אין כאן
 5 אלא אח פשוט אחד מלבדו, והנותר מתחלק בין שלשתם. נמצא
 6 שהבכור נוטל חמישה מנים והפשוט והטומטום שני מנים כל אחד.
 7 **שנאמר (דברים כא טו) 'וילדה לו בנים האהובה והשנואה והיה הבן**
 8 **הבכור לשניא'**, **עד שיעת לידה**, ואם לאו, אין מילתו דוחה שבת.
 9 אחד לבכורתו לפי חשבון האחים הידועים כבנים משעת לידתם,
 10 אבל מי שאינו ידוע כבן משעת לידתו אינו נחשב לענין חלק
 11 הבכורה ואינו ממעט ממנו.
 12 **רב שיזבי אמר**, טומטום שנקרע ונמצא זכר אף אינו נימול לשמנה
 13 ימים מלידתו, אם חל היום השמיני בשבת. משום **דאמר קרא (ויקרא**
 14 **יב ב)**, **אשה כי תוריע וילדה זכר וגו'**, **וביום השמיני ימול**, **עד שיהא**
 15 **ידוע שהוא זכר משעת לידה**. ואם לאו, אין מילתו דוחה שבת.
 16 **רב שריבא אמר**, אף אין אמו של טומטום זה סמאה בטומאת לידה.
 17 **דאמר קרא (שם א)**, **אשה כי תוריע וילדה זכר, וסמאה שבעת ימים**,
 18 **עד שיהא ידוע שהוא זכר משעת לידה**. וכן אם נקרע ונמצא נקבה,
 19 אין אמו נטמאת בטומאת שבועיים של יולדת נקבה, שכן נאמר בה
 20 **(שם ד)** **ואם נקבה תלד וסמאה שבעים בנותיה**, עד שתהיה מוכרת
 21 כנקבה משעת לידתה.
 22 מקשה הגמרא על רב שריבא: מיתבי, אשה שילדה זכר טמאה
 23 שבעת ימים אפילו בלא ראיית דם, וביום השמיני היא טובלת
 24 ונטהרת. וכל הדמים שהיא רואה מאז עד היום הארבעים ללידתה
 25 טהורים, ולאחר מכן היא חוזרת להטמא על ידי ראיית דם ככל
 26 אשה נדה. והיולדת נקבה טמאה ארבעה עשר יום, וביום החמשה
 27 עשר היא טובלת ונטהרת. וכל הדמים שהיא רואה מאז ועד היום
 28 השמונים ללידתה טהורים, ולאחר מכן היא חוזרת להטמא על ידי
 29 ראיית דם ככל נדה. ושנינו במשנה (נדה כח), **המפלת טומטום**
 30 **ואנדרוניסוס**, מספק תשב בטומאה גם את הימים שניתנו ליולדת
 31 זכר וגם את הימים שניתנו ליולדת נקבה. שכן כל זמן שלא נקרע
 32 הטומטום, הרי הוא ספק זכר ספק נקבה, ועל אמו להחמיר על
 33 עצמה כחומר שניהם, גם להטמא על ידי הדמים שרואה מיום
 34 הארבעים ואילך כדן יולדת זכר, וגם להטמא אף בלא ראיה כל
 35 שבועיים ימים ללידתה כדן יולדת נקבה. הרי לנו כי אף טומטום
 36 מטמא את אמו בטומאת לידה. תיובתיה דרב שריבא – ולכאורה
 37 יש מכאן פירכא על דברי רב שריבא שאמר שילדת טומטום אינה
 38 נטמאת כלל, בין אם הוא זכר ובין אם היא נקבה. מסיקה הגמרא:
 39 **תיובתא**, אכן יש ממשנה זו פירכא על רב שריבא, ונדחו דבריו.
 40 מבררת הגמרא: **לימא תיתי תיובתא דרב שיזבי** – האם נאמר שיש
 41 ממשנה זו קושיא גם על רב שיזבי שאמר שטומטום שנקרע ונמצא
 42 זכר אינו נימול לשמונה. שכן אם יש לנו לדרוש מילדה זכר' עד
 43 שיהא זכר משעת לידה לגבי מילה בשמיני, יש לדרוש כן אף לגבי
 44 טומאת לידה האמורה בכתוב זה. ומאחר שהמשנה אינה דורשת
 45 כן לגבי טומאה, מוכח שאין לדרוש כן אף לגבי מילה. משיבה
 46 הגמרא: אין קושיא מדברי המשנה לדברי רב שיזבי. שכן יתכן
 47 שהתנא של המשנה **ספוקי מספקא ליה** – הסתפק האם יש לדרוש
 48 מכתוב זה 'עד שיהא זכר משעת לידה' או לא. ועל כן נקט
 49 **לחומרא** וחשש בו לטומאת זכר ונקבה, כי שמא אין לדרוש את
 50 הדרשא האמורה. ולענין מילה בשמיני, החמיר לחשוש לדרשת
 51 'עד שיהא זכר משעת לידה' ומספק אין מילתו דוחה שבת.
 52 מקשה הגמרא: אי ה' – אם אכן מסופק התנא בדרשא האמורה,
 53 אם כן 'תשב לזכר ולנקבה' מיקעי ליה – היה צריך לומר
 54 ביולדת טומטום. שכן ממה שנאמר 'תשב לזכר ונקבה' יוצאת אף
 55 קולא, שאינה נטמאת בטומאת נדה על ידי ראיית דם מהיום
 56 הארבעה עשר ללידתה עד היום הארבעים. אך לפי הצד שיש
 57 לדרוש מילדה זכר' שהיולדת ונטמאת אף על ידי יולדת כלל, יש

הנשמות ירדו למטה ונתלבשו בגוף – ארצה, אבל שרשם מגיע השמימה.

בבא בתרא דף קכז עמוד ב תלמוד בבלי המבואר "שפה ברורה – עוז והדר" (לים שני) רלה

הדבר לעולם כבר אין ביד המקנה להקנותו, לא חלה הקנתו
שנעשתה קודם שבה הדבר לעולם. וכשהוא גוסס אין בו כח
לדבר, ואין בידו להקנות את נכסיו לאחרים. נמצא שעל נכסים
אלו אין לו נאמנות מינו שיכול להקנותם לבנו, ובאופן זה הוצרך
הכתוב ללמדנו שמכל מקום הוא נאמן לומר זה בכורי.
תני רבנן, היו מוחזקין בו בן אחד שהוא בכור, ואמר אביו על בן
אחר שהוא בכור, נאמן. היו מוחזקין בו בן זה שאינו בכור, ואמר
עליו אביו שבכור הוא, אינו נאמן. מפרשת הגמרא (בניחותא):
הרי"ש שניה בשיטת רבי יהודה הסובר שהאב נאמן אף נגד חוקה,
ואילו הרי"ש שניה בשיטת רבנן הסוברים שאין האב נאמן נגד
חוקה.
אמר רבי יוחנן, אם אמר האב על איש פלוני 'בני הוא', ואחר כך
חזר ואמר 'עבדי הוא', אינו נאמן. שכן מאחר שהאמינה לו התורה
במה שאמר 'בני הוא', אינו נאמן להכחיש את דבריו הראשונים
ולומר שאינו בנו, שמכיון שהגיד שוב אינו חוזר ומגיד. אבל אם
אמר בתחילה 'עבדי הוא', ואחר כך חזר ואמר 'בני הוא', נאמן.
משום שדבריו האחרונים אינם מכחישים את דבריו הראשונים,
אלא הם מפרשים אותם. שכן עתה הוא מפרש שמה שאמר
בתחילה 'עבדי הוא', דמשמש לי כעבדא קאמר – לא היתה כוונתו
לעבד ממש, אלא לכך שהוא משמשו כעבד.
וחילופיהו – הדינים מתחלפים) אמית המכס. שאם היה עובר על בית
המכס, ואמר על האיש הנלווה אליו 'בני הוא', ולאחר שעבר משם
חזר ואמר 'עבדי הוא', נאמן. משום שבבית המכס רגיל אדם לומר
על עבדו שהוא בנו, כדי להבריעו מהמוכסים שלא יחייבוהו
לשלם עליו מכס. ומאחר שיש לנו לתלות את דבריו הראשונים
בסיבה זו, הרי הוא נאמן לחזור בו ולומר שהוא עבד. אבל אם
אמר בבית המכס 'עבדי הוא', ואחר כך חזר ואמר 'בני הוא', אינו
נאמן. משום שבבית המכס אין אדם קורא לבנו 'עבדי', שכן בכך
הוא מתחייב לשלם עליו מכס, ואם לא היה עבדו לא היה קורא
לו כך. לפיכך שוב אינו נאמן לחזור בו ולומר שהוא בנו.
מקשה הגמרא: מיתבי, אם היה אדם משמשו כבן, כגון שהיה
מלבישו ומנעילו אבל לא היה עובד לו עבודת עבד, וקא
עליו 'בני הוא', ואחר כך חזר ואמר עליו 'עבדי הוא', אינו נאמן
לחזור בו. ואפילו שהיה משמשו כבן, אין לומר שמשום כך קרא
לו בתחילה 'בני', שכן אין אדם קורא לעבדו 'בני'. כמו כן אם היה
אותו אדם משמשו כעבד, וקאמר עליו 'עבדי הוא', ואחר כך חזר
ואמר עליו 'בני הוא', אינו נאמן לחזור בו. ואפילו שהיה משמשו
כעבד, אין לומר שמשום כך קרא לו בתחילה 'עבדי', שכן אין אדם
קורא על בנו 'עבדי'. ולא כרבי יוחנן האומר שנאמן לפרש שלא
התכוין מתחילה לעבד ממש אלא רק לכך שמשמשו כעבד.
מתרצת הגמרא: אמר רב נחמן בר יצחק, ה"תם בברייתא מדובר
דקארו ליה 'עבדא מצר מאה' שבתחילה קרא עליו 'עבדי' שסמוכים
לי עליו מאה דינר במצר (בתחום) שלו (בסמוך יבואר פירושו).
ואם לא היה עבדו, לא היה קורא לו כן. אבל דברי רבי יוחנן
אמורים במי שאמר 'עבדי' סתם, ובאופן זה יש לתלות שקרא לו
כן משום שהוא משמשו כעבד.
מבררת הגמרא: מאי 'מצר מאה' משיבה הגמרא: מצר עבדא ק' וזו
– עבד ששנה מאה זה. ואין אדם קורא לו על בנו, ואפילו אם הוא
משמשו כעבד.
אגב שהגמרא הזכירה לעיל את דברי רבי יהודה שנאמן לומר 'זה
בני בכור', מביאה הגמרא כמה דינים ששלח רבי אבא, שבאחד
מהם פסק כרבי יהודה: שלח ליה רבי אבא לרב יוסף בר חמא,
הואמר לחבירו עבדי ננכת, והוא אומר לא ננכת, ושאלו התובע,
מה מביא אצלך – מדוע הוא נמצא אצלך, ואמר לו המחזיק אתה
מכרתו לי.

זה לזה, וממה נפשך נוטל המורשה פי שנים בירושה, או מכח
בכורתו הוא או מכח אחיו.
שואלת הגמרא: הלא נחלקו (הלן) בדין זה חכמים ורבי יהודה,
האם נאמן האב להעיד זה בני בכורי במקום שבו אחר מוחזק לנו
בכבור. ואם כן מדוע הצריכם שמואל לכתוב הרשאה זה לזה.
הלא ממה נפשך, אי ברבנן סבירא ליה לשמואל, לישלח להו לבני
אקרא דאגמא ברבנן שאין האב נאמן, אלא זה שהוחזק בכבור
נוטל פי שנים. ואי ברבי יהודה סבירא ליה, לישלח להו ברבי יהודה
שהאב נאמן, ואותו כן שהעיד עליו האב נוטל פי שנים. משיבה
הגמרא: מספיקא ליה לשמואל אי הלכה ברבי יהודה אי – או האסן
הלכה ברבנן. נמצא שאם יבוא כל אחד מהם בפני עצמו לתבוע
את חלק בכורתו, יכולים האחים לדחותו ולומר לו, שמא להלכה
אין אתה הבכור אלא אחיך השני. לפיכך אינם יכולים ליטול את
חלק הבכורה אלא על ידי הרשאה.
מבררת הגמרא: מאי היא מחלוקת רבי יהודה וחכמים בנאמנות
האב. משיבה הגמרא: דתניא, נאמר בפרשת בכורה, 'כי את הבכר
בן השנואה יביר לתת לו פי שנים'. ומיתור תיבת 'יביר' למדנו,
שיבירנו לאחרים, כלומר יעיד לנו עליו האב שהוא הבכור. מכאן
אמר רבי יהודה, נאמן אדם לומר זה בני בכור הוא, ואפילו במקום
שבו אחר מוחזק לנו בכבור. ועוד למד מכאן רבי יהודה, שפישם
שנאמן אדם לומר זה בני בכור, כך נאמן אדם לומר בני זה הוא כן
גרושה ובני זה בן חלוצה, והרי הוא חלל הפסול לכהונה. שכן אין
סברא לחלק בין נאמנות האב לענין בכורה לבין נאמנותו לענין
החלות. ולחכמים אומרים, אין אינו נאמן לומר על בנו שהוא בכור
במקום שאחר מוחזק לנו בכבור. וכן אין האב נאמן לומר על בנו
שהוא חלל ולפסולו לכהונה.
אמר ליה רב נחמן בר יצחק לרבא, בשלמא לרבי יהודה היינו דכתבי
'יביר', ללמדנו שהאב נאמן להכיר לאחרים. אלא לרבנן הסוברים
שאינו נאמן, 'יביר' למה לו, הלא מיותר הוא. השיבו רבא: לחכמים
נכתב 'יביר' ללמדנו שהאב נאמן להעיד על בנו שהוא בכור
במקום שצריך היכר – אין אינו מוחזק לנו מי מבניו הוא בכור.
אבל במקום שמוחזק לנו בן אחד שהוא הבכור, אין האב נאמן
לומר על אחר זה בכורי.
מקשה הגמרא: למאי הליכתא נכתב ה'יביר' לחכמים, ומה צורך בו.
אם למיתבא – (לתת) לו לזה שהעיד עליו האב שהוא הבכור פי
שנים בירושה, הלא אף בלא יתור ה'יביר' פשיטא שהאב נאמן
בוה. שכן אפילו לא יתא איש זה בנו אלא אדם אחר, אילו בעי
למיתבא ליה כמתנה מי לא יתיב ליה – אם ירצה האב בחייו לתת
לו את נכסיו במתנה וכי לא יוכל ליתנם לו, והרי הוא בעל הנכסים
ובידו להקנותם למי שירצה. ומיגו (מתוך) שהוא יכול לתת לו את
חלק הבכורה במתנה, הרי הוא נאמן אף לומר שהוא בכור כדי
שיירש חלק זה בתורת ירושה. מתרצת הגמרא: לא צריכא ללמדנו
על נאמנות האב, אלא רק כנכסים שנפלו לו לאב לאחר מכאן –
לאחר שהעיד לפנינו שזהו בכורו. שבשעה שהעיד לא היה בידו
להקנות לבן זה נכסים אלו, שכן אין אדם מקנה דבר שעדיין לא
בא לרשותו, ועל נכסים אלו אין לו מיגו שיכול ליתנם לו במתנה.
ומ'יביר' למדנו שאף בלא מיגו נאמן האב לומר זה בכורי.
שוב מקשה הגמרא: הרי חכמים החולקים בברייתא זו על רבי
יהודה הם רבי מאיר. ולרבי מאיר דאמר אדם מקנה דבר שלא פא
לעולם, חזרת הקושיא למקומה, 'יביר' למה לי. הרי גם בנכסים
שנפלו לו לאחר מכאן יש לו לאב מיגו, שכן אפילו שעדיין אינם
ברשותו בידו להקנותם כבר מעתה לבן זה, ויזכה בהם הבן
לכשיפלו לרשות האב. מתרצת הגמרא: אף לרבי מאיר הוצרך
הכתוב לתת נאמנות לאב כנכסים שנפלו לו כשהוא נוסף. שכן אף
לשיטתו אין אדם מקנה דבר שלא בא לעולם אלא אם כן לבסוף
בא הדבר לעולם בשעה שבידו להקנותו. אבל אם בשעה שבה

ההכרח הגדול בתקופתנו זו לקבוע עתים בלימוד פנימיות התורה שבדורנו נתגלתה בתורת החסידות.